یادمان

جشن تولد «اعتماد»

روزنامه زنده‌است / سلام بر این مرز پرگهر

۱۶ سال قبل در چنین روزهایی مطبوعات ایران مولودی دیگر داشت که امروز پس از گذر از پیچ و خم‌های بسیار در حال مطالعه صفحه «روزنامه زنده است» آن هستید. روزنامه «اعتماد» در سومین هفته خرداد ۱۳۸۱ بین روزنامه‌هایی که روی کیوسک‌های مطبوعات قرار می‌گرفتند برای خود جایی باز کرد. ۳۱ خرداد ۱۳۸۱ شماره صفر روزنامه منتشر و توزیع شد. سی‌ام تیر و سوم روز خرداد ۱۳۸۱ با تیتر «سلام بر این مرز پرگهر» با تصویری از دولتا انتشار مستمر خود را آغاز کرد. گرچه در سال‌های آغازین دهه هشتاد هنوز شبکه‌های اجتماعی و گستره اینترنت و سایت‌های خبری همه‌گیر نبود اما قدم گذاشتن به عرصه‌ای که در آن به یکباره ۱۷ روزنامه صبح کشور در یک روز با حکم یک قاضی به محاق توقیف موقت رفتند، کار ساده‌ای نبود. روزنامه «اعتماد» روزهای پایانی دولت سید محمد خاتمی را شاهد بود و ارام‌ارام تجربه‌های سیاسی‌اش را با تحمین نمایندگان مجلس ششم، انتخابات خبرگان، همه‌گیر انتخابات ریاست‌جمهوری دوره نهم و دهم پیش می‌برد که نخستین کرونه سخت مسیر خود را تجربه کرد. توقف انتشار در ۱۰ اسفند ۱۳۸۸ موجب شد روزنامه‌ای که صرفا از درآمدهای بخش خصوصی اداره می‌شد نخستین گره به کسب و کاری همیشگی - اقتصادی را تجربه کند. این توقف ۲ سال به طول انجامید. برای رسانه‌هایی که از بخش خصوصی برآمده‌اند و دخل و خرجشان مشخص است، وابستگی به نهاد یا درآمدهای دولتی و ملی ندارند چنین توقفی مهلک است. با این حال با تلاش و پیگیری روزنامه «اعتماد» توانست در ۲۸ خرداد ۱۳۹۰ دوباره حرکت خود را از سر بگیرد. این بار هنوز ۵ ماه از انتشار مجدد سپری نشده بود که در ۲۸ آبان ۱۳۹۰ بار دیگر متوقف شد. این بار اما توقف طولانی نشد و دوماه بعد در ۲۹ دی ۱۳۹۰ روزنامه بار دیگر کار خود را از سر گرفت. آنچه در ایران که تحلیلگران آن را به جامعه کوتاه‌مدت توصیف می‌کنند اهمیت می‌یابد استمرار و پیوستگی است. رفته‌رفته روزنامه اعتماد نیز در چرخه‌ای از سرگیری شده است. در سال‌هایی که بسیاری از چرخه‌های مالی نامشخص پیرامون‌مان قابل لمس است چرخه اقتصادی خود را تحلیل رصد است. در ادل همین تجربه فرزند دیگری نیز به میان مطبوعات آمد و «تعادل» نام گرفت. آنچه اینک در آغاز هفدهمین سالگرد انتشار روزنامه «اعتماد» اهمیت دارد استمرار و پیوستگی در مسیر مطبوعات مستقل و حرفه‌ای است. انتخابات ریاست‌جمهوری دوره نهم و دهم پیش می‌رود تا نخستین گردنه سخت مسیر خود را تجربه کرد. توقف انتشار در ۱۰ اسفند ۱۳۸۸ موجب شد روزنامه‌ای که صرفا از درآمدهای بخش خصوصی اداره می‌شد نخستین گره به کسب و کاری همیشگی - اقتصادی را تجربه کند. این توقف ۲ سال به طول انجامید. برای سلامی هر روزنامه داشته و در کنار آنها باشد.

گفت‌وگو

گفت‌وگو با رییس مرکز فرهنگی هند درباره دلایل موفقیت روزنامه‌های کشورش:

روزنامه هرگز ارزش خود را از دست نمی‌دهد

ستاره کاظمی/اعتماد

مریم پایی

تیراژ روزانه ۲۸۵ میلیون نسخه روزنامه در هند ایسن کشور را در صدر کشورهای دنیا به سبب انتشار و مطالعه روزنامه قرار داده است. به عبارتی اگر جمعیت یک میلیارد و ۲۱۰ میلیون نفری این کشور را از نظر یکدرانیم گویی به ازای هر ۴ نفر یک نسخه روزنامه در هند منتشر می‌شود. همین آمارها سبب شد تا موضوع را با «آب‌های کوماز سینک» رییس مرکز فرهنگی هند در ایران درمیان بگذاریم. این تحصیلکرده تاریخ و فرهنگ که ۵۸ سال سن دارد کتابی تحت عنوان «گفت‌وگوی بین تمدن‌ها» تالیف کرده است که در سال ۲۰۰۵ میلادی در ایران به عنوان کتاب سال انتخاب شده است. او از انتکار روزنامه اعتماد در راه‌اندازی صفحه و سرفصلی تحت عنوان «روزنامه زنده است» در بررسی و تقویت نقاط قوت مطبوعات کاغذی استقبال کرده می‌گوید: «مطمئنم کسانی که برای زنده نگه داشتن رسانه‌های چاپی می‌جنگند در نهایت موفق می‌شوند. می‌دانم که مشکل است اما کارهای مشکل انجام‌پذیر هستند. تنها به زمان نیاز است.» مدیر مرکز فرهنگی هند در ایران البته هیچ‌گاه روزنامه‌نگاری نکرده است و ۶ سال قبل در مرکز مطالعات هند و ایران فعالیت می‌کرده است. او به آینده روزنامه‌های کاغذی در هند امیدوار است و گرچه کاهش تیراژ از دژن منجر به در صدر قرار گرفتن هند شده است اما معتقد است انتشار روزنامه در هند قطع نخواهد داشت. او می‌گوید: تیراژ پایین نمی‌آید. تغییراتی که روزنامه‌ها به طور مرتب در جهت جذاب شدن می‌دهند، از لحاظ محتوا و زبان، تنوع زیاتی، نسخه‌های منطقه‌ای و محلی روزنامه‌ها حتی به دور افتاده‌ترین مناطق می‌رسد. روزنامه‌ها در سطوح مختلف دارند: بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای، شهرها و ستون‌هایی برای روستاها. حتی روستاها ستون‌های خود را در روزنامه دارند. به این ترتیب حتی روستاییان دوست دارند روزنامه بخرند تا ببینند اسم خودشان، دوستان یا آشنایان‌شان در روزنامه است. او در مورد رسانه‌های چاپی کاهش یافته است اما به نظر می‌رسد این شرایط بسیار موقت باشد. چون روزنامه‌های چاپی شود. آنها می‌توانند موازی با یکدیگر به فعالیت ادامه دهند و هرگز این اتفاق نمی‌افتد که یکی بر دیگری غلبه و آن را محو کند.

■ **براساس آنچه اکنونمیسیت اعلام کرد اینک تیراژ مطبوعات در هند ۲۸۵ میلیون نسخه در روز است و با توجه به کاهش تیراژ روزنامه در ژاپن اینک مطبوعات هند در رتبه نخست دنیا قرار دارند. فارغ از مولفه جمعیت، پرسش این است که آیا قیمت و روایه‌ها در هند مناسب است. درواقع چه رابطه‌ای بین قیمت روزنامه و سطح درآمد مردم وجود دارد؟**

در هند مردم علاقه بسیاری به خرید دارند. می‌خواهند بدانند در اطراف‌شان چه می‌گذرد؛ از شهر خودشان تا سراسر دنیا. خوشبختانه جمعیت زیادی در هند وجود دارد از سوی دیگر، با افزایش تیراژ روزنامه قیمت آن پایین می‌آید. قیمت روزنامه‌ها برای مصرف‌کننده ۲ یا ۳ روپیه است که تقریبا هیچ است. در حالی که قیمت تمام شده روزنامه ۱۰ برابر است. این تفاوت قیمت با آگهی جبران می‌شود. عمده بار اقتصادی روزنامه که برای ما می‌ماند. بسیاری از هندی‌ها نخستین روزنامه‌ای را که بعد از استقلال هند در ۱۵ اگوست ۱۹۴۷ منتشر شد، نگه داشته‌اند. این مزایا، اعتبار

■ **من نسبت به آینده روزنامه بسیار خوش‌بین هستم. روزنامه شخصیتی دارد که هرگز آن را دست نمی‌دهد. این آمارها که امروز ما را آزار می‌دهد، فردا وجود نخواهند داشت و مطمئنم که تعداد خوانندگان دوباره بالا می‌رود.**

■ **در هند مردم علاقه بسیاری به خبر دارند. می‌خواهند بدانند در اطراف‌شان چه می‌گذرد؛ از شهر خودشان تا سراسر دنیا. خوشبختانه جمعیت زیادی در هند وجود دارد. از سوی دیگر، با افزایش تیراژ روزنامه قیمت آن پایین می‌آید. قیمت روزنامه برای مصرف‌کننده ۲ یا ۳ روپیه است که تقریبا هیچ است. در حالی که قیمت تمام شده روزنامه ۱۰ برابر است. این تفاوت قیمت با آگهی جبران می‌شود. عمده بار اقتصادی روزنامه که برای ما می‌ماند، بسیاری از هندی‌ها نخستین روزنامه‌ای را که بعد از استقلال هند در ۱۵ اگوست ۱۹۴۷ منتشر شد، نگه داشته‌اند. این مزایا، اعتبار**

■ **وجود زبان‌های مختلف در هند نیز بر تیراژ روزنامه‌ها تاثیر دارد. روزنامه‌ها به زبان انگلیسی، اردو، پنجابی، بنگالی و... نیز منتشر می‌شود. گاهی افراد تحصیلکرده دو روزنامه می‌خرند که یکی بر اخبار ملی متمرکز باشد.**

■ **اینکه مشتری راضی باشد یعنی مخاطب راضی، خبلی خوب است. اما آیا روزنامه‌های هند فقط از همین طریق، یعنی پایین بودن قیمت، مشتری را راضی نگاه می‌دارند؟ ترفندهای دیگر روزنامه‌های هند برای ارتباط مخاطب را به خرید روزنامه ترغیب کنند چیست؟**

دلیل دیگر بالا بودن تیراژ روزنامه‌ها در هند، نسخه‌های مختلف شهرهای مختلف است. در عین حال که خبرهای بین‌المللی و ملی در روزنامه وجود دارد، اخبار محلی هم هست. مردم علاقه‌مند هستند که بدانند در شهرشان در یک هفته چه گذری دو هر کس برای دیدن آنچه به آن علاقه‌مند است روزنامه را می‌خرد. نسخه‌های مختلف در مقابل چشم‌ما هستند. هنگامی که به دبی یا دیگر کشورهای خلیج فارس می‌رویم، ساعتی در آنجا می‌نشینید و لذت می‌برید به این دلیل که فقط و فقط روزنامه و مجله فراوان با ذائقه شما همخوانی دارد. طراحی روزنامه، صفحه بندی، وجود عکس‌ها و... مثل این است که شما از پنجره بیرون رانگاه کنید، تمام منظره در مقابل چشم‌ما است. به دانید در هر جاکه باشید، می‌توانید فوکوس کنید. بنابراین روزنامه، نسخه اینترنتی سریع‌تر ارایه نیست، یک قطعه هنری است. بیینید چطور طراحی و ارایه می‌شود تا زیبا به نظر بیاید و مخاطب را جذب کند و بتواند برقرار می‌کند. این شخصیت کامل روزنامه است و من فکر می‌کنم که روزنامه هرگز ارزش خود را از دست نمی‌دهد چنان که با حضور کتاب‌های الکترونیک، کتاب چاپی ارزش خود را از دست نداده و شما هنوز دوست دارید کتاب‌ها را در قفسه‌ها نگه دارید. من نسبت به آینده روزنامه بسیار خوش‌بین هستم. روزنامه شخصیتی دارد که هرگز آن را از دست نمی‌دهد. این آمارها که امروز ما را آزار می‌دهد، فردا وجود نخواهند داشت و مطمئنم که تعداد خوانندگان دوباره بالا می‌رود. من درباره کشور خودم، هند، می‌توانم بگویم که تیراژ پایین آمده اما روزنامه‌ها متعدد شده است. اگر قبلا سه روزنامه مهم وجود داشت، امروز ۱۲ روزنامه مهم فعال است. اگر تیراژ یک روزنامه پایین بیاید، تیراژ دیگری بالا می‌رود. درست است که در رسانه‌های الکترونیک نکات مثبتی وجود دارد، اما به معنای آن نیست که می‌توانند جایگزین رسانه‌های چاپی شود. آنها می‌توانند موازی با یکدیگر به فعالیت ادامه دهند و هرگز این اتفاق نمی‌افتد که یکی بر دیگری غلبه و آن را محو کند.

■ **اینک با توجه به کاهش تیراژ و فروش روزنامه مواجه‌ایم؟**

به این ترتیب، نباید چندان به شاخص‌های تیراژ که بالا و پایین می‌رود، توجه کرد. باید رسانه‌های چاپی را دنبال کرد. رسانه‌های الکترونیکی می‌آیند و می‌روند اما رسانه‌های چاپی مثل فهوخانه هستند. شما به فهوخانه می‌روید، ساعتی در آنجا می‌نشینید و لذت می‌برید. به این دلیل که فضا و مزه و ظاهری را ذائقه شما همخوانی دارد. طراحی روزنامه، صفحه بندی، وجود عکس‌ها و... مثل این است که شما از پنجره بیرون رانگاه کنید، تمام منظره در مقابل چشم‌ما است. به دانید در هر جاکه باشید، می‌توانید فوکوس کنید. بنابراین، روزنامه، نسخه اینترنتی سریع‌تر ارایه نیست، یک قطعه هنری است. بیینید چطور طراحی و ارایه می‌شود تا زیبا به نظر بیاید و مخاطب را جذب کند و بتواند برقرار می‌کند. این شخصیت کامل روزنامه است و من فکر می‌کنم که روزنامه هرگز ارزش خود را از دست نمی‌دهد چنان که با حضور کتاب‌های الکترونیک، کتاب چاپی ارزش خود را از دست نداده و شما هنوز دوست دارید کتاب‌ها را در قفسه‌ها نگه دارید. من نسبت به آینده روزنامه بسیار خوش‌بین هستم. روزنامه شخصیتی دارد که هرگز آن را از دست نمی‌دهد. این آمارها که امروز ما را آزار می‌دهد، فردا وجود نخواهند داشت و مطمئنم که تعداد خوانندگان دوباره بالا می‌رود. من درباره کشور خودم، هند، می‌توانم بگویم که تیراژ پایین آمده اما روزنامه‌ها متعدد شده است. اگر قبلا سه روزنامه مهم وجود

برش

چرا هند؟

روزنامه زنده است. هنوز هم در برخی از نقاط دنیا روزنامه‌ها طرفداران خودشان را دارند. هم خیلی از خانواده‌ها صبح و صبحانه‌شان را با روزنامه‌هایشان شروع می‌کنند. هنوز هم روزنامه‌ها بخش جداشدنی زندگی مردم هستند. در هند هم همین است. با وجود اینکه هندی‌ها در زمینه نرم‌افزار از قدرت‌ها حساب می‌شوند و حرف برای گفتن دارند، اما فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی سر راه روزنامه‌ها نشده‌اند. هر چیزی جای خودش را دارد. تیراژ روزنامه‌ها بالا است. اینترنت نتوانسته فرهنگ روزنامه‌خوانی را نابود کند. در ابتدای امر روزنامه‌های هندی به زبان فارسی که زبان رسمی آن روزهای هندوستان بود تولید می‌شد، تغییر زبان رسمی این کشور توسط انگلیسی‌ها هم نتوانست جلوی آنها را بگیرد، بلکه آنها این تهدید را به فرصتی تبدیل کردند تا فرهنگ روزنامه‌خوانی را بین مردم‌شان گسترش دهند. به همین دلیل در این شماره روزنامه زنده است، به بررسی وضعیت مطبوعات هند پرداختیم که می‌خوانید.

یادداشت

تجربه هند و آزمون مطبوعات ایرانی

سینا قنبرپور

تصور کنید روزنامه‌های ایران همت می‌کردند صفحه‌هایی به زبان‌های «کردی»، «بلوچی»، «ترکی» و «عربی» منتشر می‌کردند و اخبار مناطق کردنشین، ترکنشین، بلوچ‌نشین و عرب‌نشین را در آن به این زبان‌ها منتشر می‌کردند. اخبار برخاسته از زندگی مردم به همراه مهم‌ترین خبر روز کشور را به زبان محلی ترجمه و منتشر می‌کردند. نخستین تجربه‌ای که از بررسی مطبوعات هند به دست می‌آید استفاده آوردگی تنوع زبان و قومیت به نفع درجر گیری بیشتر مخاطبان است. نوبت ما مطبوعاتی هاست که ویژگی‌های قالبی، گسترده‌گی جغرافیا و تنوع قومی و زبانی را به نفع توسعه مبنا قرار دهیم. ابتدای کار سخت خواهد بود ولی فرصت‌های جدیدی به وسیله این کار حاصل می‌شود. نخست آنکه در برگیری بیشتری برای محصولی که تولید می‌کنیم ایجاد می‌شود. مزیت دیگر این است که رسانه‌های چاپی به ویژه روزنامه‌ها به سبب نظارت‌های متعدد بهترین فرصت برای ایجاد رسانه‌هایی به زبان‌های محلی رایج در کشور هستند. بالاین کار از پوشش رسانه‌های خارجی نیز کاسته می‌شود و دست کم روزنامه‌ای که برای نفوذ پیگانگان در میان اقوام ایرانی را مسدود می‌کند. در اینکه زبان رسمی کشور ما فارسی است هیچ بحث و شکی وجود ندارد و به عقیده ما زبان فارسی که روزنامه‌ها در کشور، افزوده شدن یک ویژه‌نامه ۴ صفحه‌ای با زبانی محلی می‌تواند مخاطبان جدیدی را به خرید روزنامه ترغیب و حوزه نفوذ مطبوعات در اقوام را افزایش دهد. دیگر تجربه‌ای که از بررسی مطبوعات هند به دست می‌آید اینکه ساده‌گی قریانی رشدنکردی نشده است. همه کارشناسان و کسانی که با مطبوعات هند آشنا هستند بر سادگی نوشتار و محتوا تاکید دارند و همین سبب شده تا افرادی که سطح سواد کمتری دارند نیز مخاطب روزنامه‌ها باشند. بخشی از این کار به اندازه فونت متن نمود پیدا کرده است و همین سبب شده تا برای خواندن کمتر آذیت شوند و ساده‌تر بخوانند. مطبوعات ایران بخشی دولتی است و بخش خصوصی یا گرفارهای مختلف در تلاش است تا این رسانه را حفظ کند. بدیهی است که به سادگی نمی‌توان برای مدیران مطبوعات نسخه‌ای پیچید، اما همچنان که مطبوعات غیردولتی هم‌ت کنند و بخواهند اخبار مناطقی که اقوام مختلفی در آن ساکن هستند را به زبان آنها منتشر کنند باز زندگی آنها خبری به زبان خودشان منتشر کنند. به ویژه به زبان عربی بسیاری از قضات و روحانیون هم تسلط دارند و این کار نظارت آنها را ساده‌تر می‌کند.

تجربه هند و آزمون مطبوعات ایرانی

از نظر حقوقی، همه رسانه‌ها باید ثبت شوند. هر روزنامه‌ای که منتشر می‌شود باید در اداره ثبت هندی منتشر می‌شود، به زبان انگلیسی، اردو، پنجابی، بنگالی و... نیز منتشر می‌شود. گاهی افراد تحصیلکرده دو روزنامه می‌خرند که یکی بر اخبار محلی و دیگری بر اخبار ملی متمرکز باشد. با برقراری چنین تعادلی است که تیراژ روزنامه در هند بالاست و این صنعت در هند همچنان شکوفایی خود را حفظ کرده است. آنها به هیچ عنوان ضرر نمی‌دهند. ویژه نامه‌های مختلفی درباره غذا، فرهنگ، مد، کتاب و... منتشر می‌کنند. روزنامه‌های هند امروز در حال انجام وظایفی هستند که قبلا مجله‌ها انجام می‌دادند. به عنوان مثال، تعداد مجله‌های فیلم و ادبیات کاهش یافته است چون هر روزنامه یک صفحه درباره فیلم و یک صفحه درباره ادبیات دارد. مسئل هم که می‌گنم که رسانه‌های چاپی تعادل برقرار می‌کنند و باید این تغییرات، در حال تثبیت دوباره خود هستند. من رسانه‌ای نیستم. اینها چیزهایی هستند که به عنوان یک خواننده درباره صنعت روزنامه‌نگاری می‌دانم. آخر هفته‌ها هم دوره گردانی می‌آیند و به زبان محلی «اخبار دری» را به قیمت ۲۰ روپیه به آزای هر کیلو می‌خرند. بنابراین که هیچ عنوان از خرید روزنامه ضرر نمی‌کنند.

■ **یکی از مشکلاتی که در ایران گریبانگیر نسخه روزنامه به مخاطب است. چه در تهران که مطبوعات است و چه در شهرستان‌ها، کشور هند تقریبا دو برابر ایران وسعت دارد. روزنامه‌های هند این تیراژ را چطور به مخاطب می‌رسانند؟ آیا چاپخانه‌های محلی دارند و در هر شهر آنجا چاپ می‌شود؟**

در هند همه شهرها چاپخانه دارند. حتی شهرهای کوچک. بنابراین مشکل توزیع وجود ندارد. هر شب دارند روزنامه تصمیم گرفته می‌شود که اخبار اصلی در فرم اصلی می‌روند و اخبار محلی و ایالتی به آن افزوده می‌شود. از نیمه شب چاپ آغاز می‌شود تا پیش از پایان شب که کامیون‌ها روزنامه‌ها را به مناطق نزدیک منتقل می‌کنند.

■ **به این موضوع اشاره کردید که روزنامه‌ها از آگهی مابه‌التفاوت قیمت روی هر نسخه و قیمت تمام شده آن را تمام می‌کنند. آیا دولت هم در این کار دخیل است؟ یعنی آگهی‌های دولتی هم بین روزنامه‌ها به توزیع می‌شود؟**

توزیع آگهی‌های دولتی به تیراژ روزنامه‌ها بستگی دارد؛ تیراژی که روزنامه‌ها ادعا می‌کنند یا نهاد مستقلی به نام انجمن روزنامه‌نگاران تایید می‌شود. روزنامه‌هایی که بیشترین تیراژ را دارند آگهی‌های دولتی بیشتری دریافت می‌کنند. ممکن است آگهی‌های مشابهی به روزنامه‌های مختلف داده شود اما بر اساس تیراژ نرخ آگهی‌ها متفاوت است. دولت موظف است که آگهی‌ها را بین همه روزنامه‌ها توزیع کند. روزنامه‌های با تیراژ کم هم آگهی دولتی دریافت می‌کنند. البته باز هم بستگی به نوع آگهی دارند. مثلا بعضی آگهی‌های مناقصه در سطح ملی باید در روزنامه‌های با تیراژ منتشر شوند. اما خریدهای مثل لوازم‌التحریر مورد نیاز دولت می‌تواند در روزنامه‌های محلی منتشر شوند. دولت آگهی‌هایی هم دارد به منظور دستورالعمل‌های ایمنی استفاده از گاز، برق یا حفظ پاکیزگی، توانمندی زنان، نحوه استفاده از آب و حفظ محیط زیست منتشر می‌کند. این نوع آگهی‌ها به همه روزنامه‌ها فرستاده می‌شوند. واحدی در دولت وجود دارد که مسوول توزیع عادلانه آگهی میان روزنامه‌هاست. این یکی از روش‌های حمایت دولت از روزنامه‌هاست. در عین حال، آزادی مطبوعات باید محترم شمرده شود.

■ **اساسا دولت در هند تا چه اندازه در کار یا بر کار مطبوعات نظارت دارد و تا چه اندازه مطبوعات به دولت وابستگی دارند؟**

کارنامه

روزنامه‌های هند چگونه در اوج ماندند

شکوفایی در اوج بحران

گروه اجتماعی | جدا از تصویر خیال‌انگیز طاووس‌های خرامان و ببرهای بنگال و فیل‌های عظیم‌الجثه در دوران مدرن هم همچنان سرزمین جاذب‌ها، جاذبه‌ی کهن‌ترین تمدن‌های جهان، را گرفته بودم. همه‌چنان بهشت مطبوعات ناشریات جهان را گرفته بودم. همه‌چنان بهشت مطبوعات است. اصال نشریه لازم نیست ساعت‌ها وقت صرف کند تا معنی برخی کلمات و جمله‌ها را در سرمقاله‌ها و تحلیل‌ها بداند. در حالی که حتی خود ما روزنامه‌نگارها در ایران مجبوریم برای درک برخی تحلیل‌ها و سرمقالات به انواع و اقسام سیستم‌های سرگشایی متوسل شویم!

■■■

در سال ۲۰۱۷ پیمایشی درباره خوانندگان روزنامه‌ها در هند انجام شد که نتایجش در ابتدای سال ۲۰۱۸ منتشر شد. در این پیمایش، ۳۲۰هزار خانوار در یک سال مورد مطالعه قرار گرفتند. این پیمایش بزرگ‌ترین ارزیابی‌ای است که در زمینه تعداد خوانندگان نشریات در سطح جهان صورت گرفته است. نتایج این پیمایش نشان می‌دهد که ۳۹درصد از هندی‌های بالای ۱۲ سال روزنامه می‌خوانند. تعداد خوانندگان روزنامه در چهارسال گذشته در هند ۹درصد افزایش یافته است. در این میان، تعداد خوانندگان روزنامه‌های انگلیسی‌زبان نسبت به چهارسال گذشته ۱۰درصد افزایش یافته است. بیشترین افزایش تعداد خوانندگان روزنامه‌ها مربوط به زبان اردو یا زبان غالب در ایالت اوریسا در شرق هند) است که ۸۲درصد نسبت به سال ۲۰۱۴ افزایش یافته است.

به نیست نگاهی به تعداد خوانندگان چند روزنامه هندی بیندازیم تا متوجه تفاوت کلمه «کثیرالانتشار» در روزنامه‌های هندی و ایرانی شویم. جمعیت میلیاردی و جمعیت کشورهای مه‌ترم اطلاع‌رسانی کنند. این سنت خیلی در هند سنت مثبتی شده بی‌این دلیل که مردم برای اینکه با سیاست‌های انگلیسی مقابله کنند، به زبان‌های خودشان روزنامه منتشر کردند و مطبوعاتی شکل گرفت که اهداف و نیات استقلال‌طلبانه را پیگیری می‌کرد. الان در شرایط کنونی هم همان سنت ادامه پیدا می‌کند.

تحلیلگر مسائل شبه‌قاره‌هند

جمله در اولویت‌بندی اخبار، تغییراتی می‌دهند و از همه مهم‌تر اینکه با توجه به سطح سواد افراد در هر ایالت، گزارش‌ها و تحلیل‌های روزنامه اصلی به زبان ساده‌تر و همه‌فهم‌تری نوشته می‌شوند و البته روزنامه‌های زیادی هم در حوزه‌ایالتی و به زبان همان ایالت چاپ و منتشر می‌شدند. حالا دیگر جواب سوالم را گرفته بودم. می‌دانستم که فرد فقیر زاغه‌نشین با میزان سواد تک‌تش لازم نیست ساعت‌ها وقت صرف کند تا معنی برخی کلمات و جمله‌ها را در سرمقاله‌ها و تحلیل‌ها بداند. در حالی که حتی خود ما روزنامه‌نگارها در ایران مجبوریم برای درک برخی تحلیل‌ها و سرمقالات به انواع و اقسام سیستم‌های سرگشایی متوسل شویم!

محبوبه‌حسین‌زاده

■ **پس می‌توان گفت که حمایت‌های دولتی محدود است. دربازه سیستم حمایتی دولت برای صنعت چاپ روزنامه هم تصویری از وضعیت مطبوعات می‌دهید؟**

۱. شما هر زمان که می‌خواهید کارتان را آغاز کنید، اجازه دارید.

۲. بر اساس تیراژی که دارید آگهی دریافت می‌کنید.

۳. می‌توانید هر جا که می‌خواهید فعالیت کنید اما منابع مالی خود را تامین کنید. مثل یک تجارت است. تنها باید درآمد و هزینه‌های خود را به طور شفاف گزارش کنید.

۴. برای نشریات کوچک یارانه وجود دارد. یارانه نقدی وجود ندارد. به عنوان مثال کاغذ به قیمت پایین‌تر (بدون مالیات) تعلق می‌گیرد. اگر اعلام کنید که تیراژ پایینی دارید به اندازه همان تیراژ کاغذ دریافت می‌کنید نه بیشتر.

صنعت روزنامه در هند تر کیبی از تجارت و خبر است. تجارت بخش مهمی در آن است. تمهیدات دیگری از جمله قرعه‌کشی در روزنامه‌ها کار می‌کنند.

■ **در دوره نخست وزیری مودی هم شرایط یکسان است؟**

سیاست‌های دولت درباره نشریات سال‌هاست که یکسان است و با دولت‌های مختلف تغییر نمی‌کند.

■ **برگردیم به موضوعی که اول گفتیم یعنی آماری که از تیراژ روزنامه‌ها در دنیا منتشر شده و هند را در صدر قرار داده است. در این آمارها از کاهش تیراژ در ژاپن گفته‌اند و همین پایین آمدن تیراژ سبب شده که رتبه هند از نقل باید. آیا ممکن است تیراژ مطبوعات هند هم پایین بیاید؟ به این معنا که اتفاقی که در ژاپن برای مطبوعات رخ داد برای مطبوعات هند هم رخ بدهد.**

تیراژ پایین نمی‌آید. تغییراتی که روزنامه‌ها به طور مرتب در جهت جذاب شدن می‌دهند، از لحاظ محتوا و زبان، تنوع زیاتی، نسخه‌های منطقه‌ای و محلی روزنامه‌ها حتی به دور افتاده‌ترین مناطق می‌رسد. روزنامه‌ها در سطوح مختلف مطلب دارند: بین‌المللی، ملی، منطقه‌ای، شهرها و ستون‌هایی برای روستاها حتی روستاها ستون‌های خود را در روزنامه دارند. به این ترتیب حتی روستاییان دوست دارند روزنامه بخرند تا ببینند اسم خودشان، دوستان‌شان یا آشنایان‌شان در آن آمده است. به این ترتیب روزنامه‌ها همه افراد را درگیر می‌کنند و به دورافتاده‌ترین نقاط می‌رسند. بنابراین فکر نمی‌کنم که تیراژ پایین بیاید. روزنامه‌ها سال‌هاست که بهبود علمی به مخاطبان دست پیدا می‌کنند. مراکز پژوهشی بازاریابی وجود دارد که آمارهای مربوط به روزنامه‌ها را منتشر می‌کنند و به شما می‌گوید که برای هر آگهی کدام منطقه، التخاب کنید.

دیدگاه

سنتی که به فرهنگ خواندن روزنامه تبدیل شد

پیر محمدملازهی

برای فهم اینکه چرا روزنامه‌ها هنوز هم در هند نقش پررنگ خودشان را دارند، باید یک مقدار به قبل از استقلال هندوستان برگردیم. در آن دوره (حدود ۱۸۲۰) زبان فارسی زبان رسمی هند بود و مطبوعات به شکل امروزی در آن زبان فارسی شکل گرفتند. بعد از اینکه انگلیس آمد و قانونی تحت عنوان شماره ۲۹ را گذاشت که تحت عنوان آن زبان رسمی از فارسی به انگلیسی تغییر پیدا کرد، انگلیسی‌ها سعی کردند که زبان‌های دیگر را کم و بیش از بین برده و فرهنگ و زبان خودشان را مسلط کنند. اتفاقی که افتاد این بود که از انجایی که مسلمانان هند حاکمیت را در اختیار داشتند، نسبت به زبان انگلیسی و جایگزینی آن با زبان فارسی واکنش منفی نشان دادند. بخشی از نخبگان هندو مذهب از این استقبال کردند ولی مسلمانانی که حاکم بودند، با این موضوع مشکل پیدا کردند و در نتیجه هر چند که تعداد روزنامه‌هایی که محدود بود، افکار عمومی به یک روزنامه‌هایی که در آن زمان منتشر می‌شد، کشیده شد. در هر حال این تدابیری که کسانی که مطبوعات را در هندوستان بنیانگذاری کردند بودند، عمدتا کسانی بودند که از این استقبال کردند ولی مسلمانانی که حاکم بودند، با این موضوع مشکل پیدا کردند و در نتیجه هر چند که تعداد روزنامه‌هایی که محدود بود، افکار عمومی به یک روزنامه‌هایی که در آن زمان منتشر می‌شد، کشیده شد. که شکل گرفته و روزنامه‌ها را به خانه‌ها می‌فرستادند و حتی مجانی توزیع می‌کردند، ادامه پیدا کرد. همین الان هم قیمت روزنامه‌های هند نسبت به بیشتر کشورهای دنیا پایین است به لحاظ تیراژ، بیشترین تیراژ روزنامه به زبان انگلیسی را در هندوستان دارند. عمدتا هم این قیمت روزنامه‌ها نسبت به بیشتر کشورهای دنیا پایین است به لحاظ تیراژ، بیشترین تیراژ روزنامه به فرهنگ انگلیسی قصد مقاومت داشتند. چون جامعه‌هند، جامعه‌ای فقیر بود، کسانی که روزنامه منتشر می‌کردند استفاده می‌کردند و حتی روزنامه‌ها را به خانه‌ها می‌فرستادند و حتی مجانی توزیع می‌کردند، انگیزه پیدا کرد. همین الان هم قیمت روزنامه‌های هند نسبت به بیشتر کشورهای دنیا پایین است به لحاظ تیراژ، بیشترین تیراژ روزنامه به زبان انگلیسی را در هندوستان دارند. عمدتا هم این به دلیل است که به لحاظ تاریخی به استیلای هندی‌های برای مطالعه و کشف خبر رانشان می‌دهد. مساله دوم هم این بود که چون در هندوستان تکثر قومی و تکثر زبانی هست، هر کدام از قومیت‌ها برای اینکه از رقابت با هم عقب نیفتند، شروع کردند به زبان‌های محلی خودشان روزنامه درآوردند. در نتیجه دو اتفاق مهم افتاد: یکی اینکه روزنامه‌ها بر حسب زبان قومی رشد کردند و یکی اینکه بر حسب مناطق قومی و ایالت‌ها به همین دلیل است که الان شماره‌ها می‌بینید چیزی در حدود ۶۰ هزار روزنامه و مجله و این جور چیزها در هند منتشر می‌شود. ۳۰ زبان محلی در هند وجود دارد که هر کدام چندین روزنامه و نشریه منتشر می‌کنند. اما در کنار این سه زبان اصلی مطرح شد؛ یکی انگلیسی که روزنامه‌های معتبر و سراسری به این زبان چاپ می‌شود، یکی زبان اردو با این موضوع مشکل پیدا کردند و در نتیجه هر چند که تعداد روزنامه‌های که محدود بود، افکار عمومی به یک روزنامه‌هایی که در آن زبان منتشر می‌شد، کشیده شد. در هر حال این تدابیری که کسانی که مطبوعات را در هندوستان بنیانگذاری کردند بودند، عمدتا کسانی بودند که از این استقبال کردند ولی مسلمانانی که حاکم بودند، با این موضوع مشکل پیدا کردند و در نتیجه هر چند که تعداد روزنامه‌هایی که محدود بود، افکار عمومی به یک روزنامه‌هایی که در آن زمان منتشر می‌شد، کشیده شد. که شکل گرفته و روزنامه‌ها را به خانه‌ها می‌فرستادند و حتی مجانی توزیع می‌کردند، ادامه پیدا کرد. همین الان هم قیمت روزنامه‌های هند نسبت به بیشتر کشورهای دنیا پایین است به لحاظ تیراژ، بیشترین تیراژ روزنامه به زبان انگلیسی را در هندوستان دارند. عمدتا هم این به دلیل است که به لحاظ تاریخی به استیلای هندی‌های برای مطالعه و کشف خبر رانشان می‌دهد. مساله دوم هم این بود که چون در هندوستان تکثر قومی و تکثر زبانی هست، هر کدام از قومیت‌ها برای اینکه از رقابت با هم عقب نیفتند، شروع کردند به زبان‌های محلی خودشان روزنامه درآوردند. در نتیجه دو اتفاق مهم افتاد: یکی اینکه روزنامه‌ها بر حسب زبان قومی رشد کردند و یکی اینکه بر حسب مناطق قومی و ایالت‌ها به همین دلیل است که الان شماره‌ها می‌بینید چیزی در حدود ۶۰ هزار روزنامه و مجله و این جور چیزها در هند منتشر می‌شود. ۳۰ زبان محلی در هند و